

BÖNGÉSZŐ JÁTÉK 2017-2018

3. forduló - olvasmány

Áprily Lajos:

Pele-ütő Dénkó

1

Záporos tavasz volt,
termett széna bőven
párás és patakos
Kápolnásmezőben.
Juhod vize partján
itt-ott még kaszáltak,
de fenn már fiókok
s boglyasorok álltak.

Dénkó apja s anyja
kimentek szénáért.
Dénkó is velük ment -
szekerezni. Ráért.
Déli tűzrakáshoz
bükkágot kerített,
gereblyélt is néha,
mondjuk, hogy "segített".
Anyja adogatta,
fenn az apja rakta,
s minden villavesés
az időt múlatta.

Mondja is az anyja:
- Menjünk a szekérrel.
Útba ne találjon
valahogy az éjjel. -
S akkor eszébe jut,
hogyan körültekintsen.
- Hé! Déneske! Dénkó!... -
De a fiú nincsen.
Keresi az apja
hangos kiáltással:
nem szól. - No, ne búsulj,
előre ment mással. -
S avval megindulnak
hazafelé ketten...
S hol maradt a fiú?
Sűrű rengetegben.

2

Fészket fosztogatva,
madarat figyelve,
bebútt egy bozótos

mogyoró-ciherbe.
De onnan is tovább
viszi a szimatja.
Titok-hely az erdő,
beljebb csalogatja.

Egyszer nagyot kiált:
- Pele! Kővér pele! -
(Pedig még idéetlen
a mogyoró bele.)
Hű! Hogy fut a földön
az eleven féreg!
Nézhetné az ember
testes pocegérnek.
Guvadt szemű vadját
követi serényen,
jó erős parittyá
feszül a kezében.
(Reggel belegázolt
a Juhod patakba,
s kerek kavicsokkal
zsebét telerakta.)
Faodú! De Dénkó
kizavarja onnan.
S már a feje felett
hintázik a lombban.
Cirkuszba való már,
amit ott merészel:
más fára vetődik
mókus-repüléssel.
Most meg egy bog mögül
néz alá riadtan.
Dénkó ló - de köve
fáról visszacsattan.
Leszökik az állat,
s futásnak eredve,
eszét vesztve iszkol
bé a rengetegbe.
Kavicsok repülnek
sűrűn a nyomába.
Vadásza is lohól,
ahogy bírja lába.
S mikor a hajtástól
már-már kimerülne,
meglátja "güzü"-jét
egy csutakon ülve.

De most mesterlövést
tesz a parittyája:
a lihegő "vadat"
nyakszirten találja.

Meleg még. De Dénkó
begyűri zsebébe.
Kifittyen belőle
lombos farka vége.
Meg-megtapogatja,
büszkeséget érez.
Hű! De már szaladni
kéne a szekérhez.
Merre? Nő az árnyék,
s nő a lomb homálya.
Azt a visszautat
sehogy sem találja.
Hol a nagy kaszáló?
- Hé! Hahó! - Hiába...
S valami puhában
megbotlik a lába.
Báránybőr. A gyapja
bépreckelve vérrel.
Nézi megriadva:
farkas tépte széjjel.
Tudja pakulártól:
minden este tájban
kosarára törnek,
s kárt tesznek a nyájban.
Jézus! Már az égnek
sötétül a tükre:
S Dénkó ijedtében
felmászik egy bükkre.
Görcsös és magas fa,
az erdők "öregje".
Ágast ér, s beléül
egy jó "fanyeregbe".

Bogra teszi lábát,
lika van a bognak,
ott harkályfiókák
nyüzsögnek, csipognak.
Nincs is más zenéje
most a rengetegnek.
S ha Dénkó se moccan,
ők is csendesednek.

Egyszer fényességet
lát a fa tetején:
kel a hold. Belőle
sugaraz ki a fény.
A földet is éri
egy-egy ritka résen,
s most a sárga réz-arc
reá néz merészen.
Majd az égboltozat

BÖNGÉSZŐ JÁTÉK 2017-2018

3. forduló - olvasmány

harmadáig érve,
fényes szigeteket
vet a fák közébe.
A madárfiókák
hallgatnak a fában.
De sok új nesz ébred
a nagy éjszakában.

3

A hús levegőben
csúnya hang csikordul,
s nemsokára furcsa
perregésbe fordul.
Kecskefejő madár
esti perregése -
szaporább lesz tőle
Dénkó szívverése.
De most feje felett
nagyobb suhogást hall:
bagoly közeledik
lassú szárnyalással.
Dénkeske a fejét
lehúzza ijedten.
(Lippnernél látott
ilyent ketrecekben.)
Le-lecsap a bagoly
karmosan feléje.
Tán csak nem azt érzi,
hogyan van egy peléje?
Aztán felsuhogva
elszáll messze tőle,
alvó rigó riad
s menekül előle...
Most meg motozást hall
lenn a fa tövében:
sündisznó keresget
valamit serényen.
Figyeli, nem látja:
béka-e, egér-e?
Akármí, a tuskés
gonoszul jár véle.
Sűrűből az erdő
veres szőrű vadja:
róka lobban elő
s a sünt megtámadja.
Gombolyodik a sün,
gurul gömböcformán,
hozzákap a róka,
s vér buggyan az orrán.
Most a dühös ravasz

csellel indul neki:
megforgatja talppal,
s talppal terelgeti,
s ahol gombolyagja
nem zárul egészen,
orrát belényomja
a szűk, puha részen,
ragadozófogát
a húsába vágja,
s a szegény tövisest
bőrből kirágja.
S jóllakva eltűnik,
sűrű lombba veszve...

Csend van. Csak a
prücskök
muzsikálnak messze...

Egyszerre odalenn
újabb neszezés kel:
farkas jön szaladó,
szapora lépéssel.
Megáll a fa alatt,
éles a szimatja,
orrát emelgeti -
beste fenevadja!
Azt hiszi a dög: ma
embert vacsorázik?
S Dénkó három ággal
magasabbra mászik.
De az éhes ordas
más prédát is érez:
rökölés ütődik
nyugtalan füléhez.
Őz bak hívja párját,
annak szól a hangja.
Ugrik már a farkas,
fut, hogy megrohanja.
"Elment - mondja Dénkó. -
Most jöhet a medve!"
Lejjebb száll, s beléül
ismét a nyeregbe.

Fülét új zaj éri -
ámul Dénkó, s okkal:
nagy sötét koca jön
süldő malacokkal.
Kan csörtet utánuk
nagy szuszogva, fúva,
s Dénkó kamasz-szíve

nagyot rezzen újra.
Mocsárból kikelt kan,
sár szárad a farán,
meg-megvillan a hold
óriás agyarán.
Ereस्कére lelnek,
nedves, puha rögre,
s feltúrják a földet,
csendesesen rőfögve.
Nagyot kiált: - Huj, te! -
s a falusi szóra
megijed, megered,
s messze fut a csorda.
Azután csend borul
bükkjére, szívére.
Felnéz: ott a hold is
némán hág az égre.
Fáradtsága, csendje
meghozza az álmát,
megölel egy bogot,
mint otthon egy párnát.

4

S míg őt ölelgeti
a rengeteg éje,
csudálatos képek
lebegnek feléje.
Szüzek szép serege,
tündéri leányok,
kék és rózsaszínű
fátyol a ruhájok.
Egyik csalogatja:
- Ereszkedj le onnan.
Fázol? Megmelegszel
itt a két karomban. -
Másik mondja neki
hízlekedő hangon:
- Kristálykövet adok,
gyere le, galambom. -
Harmadik merészen
közelébe lebben:
- Megmosom az arcod
csodakút-vizekben. -
A negyedik hangja
hívja szép zenével:
- Jöszte, megitatlak
angalita-lével. -
Az ötödik ilyen
örömmel kínálja:
- Szállj le, veled megyek

BÖNGÉSZŐ JÁTÉK 2017-2018

3. forduló - olvasmány

a hajnali bálra. -
Mások: - Megmutatom
vár alatt a pincét.
Benne megtalálod
a Rapsonné kincsét.
- Meghívlak magamhoz
finom pástétomra.
(Dénkónak álmában
megkondul a gyomra.)
- Ezüst rétre viszlek,
kristálypalotához,
tilosban ragyogó
arany almafához.
- Meglátod az apám
táltos paripáját...
- Gyertyagyökerű fű
csudakék virágát...

Táncolnak, forognak,
vígán kergetőznek,
s nem is idegenek,
félíg ismerősek.
Az a hívogató
bokrétás hamiska
pontosan olyan, mint
Zsombori Juliska.
Az, aki ott sűrűn
integet feléje,
olyan, mint a Szöcsék
szőke Lidikéje.
S aki koszorút fon
friss cserefa-lombból,
arról Barabásék
Rebijére gondol.
S aki a csudakék
virággal kínálja,
az ott a kovácsék
barna Rózsikája.
Táncot jární, persze,
ezek tudnak szebben,
s testükön a szélben
fátyolruha lebben.
- Dénkó! Szállj le! Dénkó!
-
hívják játszadozva.
- Dénkó! - a nagy erdő
meg is sokszorozza.
S furcsa: ez a "Dénkó"
változik fülében.
Míntha vastagodnék -
(álmában, vagy ébren?)

Virrad. Felhőrajok
pirosodva szállnak,
a feketerígók
vígán furulyálnak.
S mint a madársereg,
a leányraj rebben
s eltűnik a titkos
bükfa-rengetegben.

5

- Dénkó! - szól a mély
hang.
Ráismerne bárhol.
- Itt vagyok! - kiáltja,
s lemászik a fáról.
Ez az apja hangja,
erre füle kényes...
Mogyoró vesszővel
jön az öreg Dénes.
Ág reccsen alatta,
haragos a kedve.
S hátul jön az anyja,
sírva, keseregve.

Dénkó beléizzad,
rágja szája szélét.
Aztán gondol egyet:
kihúzza peléjét.
- Hát te pelét üttél? -
- Pelét, parittyával. -
Értő tekintetet
vált a rossz fiával.
Melegséget érez
a szíve "sorkában":
nagy pele-ütő volt
fiatal korában.
Egy-egy szót morog még,
de már nem ijesztőt,
s közben leereszti
a mogyoró vesszőt.

- Most indulj! Előre! -
szól szigorú szóval.
S mennek. Apja hátul
jár a suhogóval.
Dénkó nehezen lép,
nyögne is, ha merne:
hátul nagyon csúnyán
feltörte a "nyerge".

Anyja érzi baját:
- Mid fáj? - súgja neki.
- Kapsz hazáig! - apja
szóval fenyegeti.

Faluvégi fáknál
gyermekraj fogadja:
- Né, most hozza Dénkót
erdőről az apja! -
De mikor mutatja
megmeredt peléjét,
igen megbecsülik
fiatal személyét.
Hát még mikor este
elmondja kalandját!
Hallgatnák a fiúk
reggelig a hangját.
A legényke-sereg
tiszteli, csudálja.
S a leányok szebben
mosolyognak rája...

1957